

Jogalkotási anomáliák, gyengülnek a környezetvédelem pozíciói?

Dr. Bándi Gyula
a jövő nemzedékek szószólója

XXIV. KÖRNYEZETVÉDELMI ÉS IPARBIZTONSÁGI
KONFERENCIA

Visegrád, 2024. április 17-19.

Jogszabályok hatásvizsgálata

- Az „ÁROP-1.1.10 A jogszabály előkészítési folyamat racionalizálása” projekt szerint a jelenlegi hatásvizsgálat „nem ad kellő teret a környezeti és természeti hatások felmérésére. Egy kérdést tartalmaz a hatásvizsgálati lap „További hatások” lapfüle („Vannak-e az intézkedésben foglaltaknak jelentősnek ítélt környezeti vagy természeti hatásai?”), mely nem alkalmas a környezeti hatások részletes kifejtésére, nem ösztönzi a lap kitöltőjét az intézkedés környezetre, természetre gyakorolt aspektusainak részletes vizsgálatára.”
- „A környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény 43. § (1) és (3) bekezdése alapján a környezetvédelemmel összefüggő törvényjavaslat és más jogszabályról (azaz törvény, kormányrendelet, miniszteri rendelet, illetőleg döntés, amely a környezeti elemekre, a környezet minőségére, vagy a környezettel összefüggésben az emberi egészségre hatást gyakorol), valamint országos és regionális jelentőségű koncepciók előkészítője köteles az intézkedés környezetre gyakorolt hatásait vizsgálni és értékelni, azt vizsgálati elemzésben összefoglalni.”

- A jogalkotásról szóló 2010. évi CXXX. törvény (Jat.) 17. § (2) bekezdése ab) pontja alapján a hatásvizsgálat során vizsgálni kell a tervezett jogszabály valamennyi jelentősnek ítélt hatását, különösen környezeti és egészségi következményeit. A projekt keretében elkészített módszertan felülvizsgálata ÚJ MÓDSZERTANI VÁZLAT című dokumentumban egyáltalán nem szerepel a Kvt. 43. §-a, a Jat. 17. §-a, illetve a helyzetelemzésben meghatározottak szerint kötelezően elvégzendő környezetre gyakorolt hatások vizsgálata, illetve nem jelennek meg a fenti fejlesztési javaslatok alapján kidolgozandó témakörök, kérdések, indikátorok sem. Tehát: hogyan?
- Az új módszertani vázlat című dokumentáció 52-53. oldalán az energiaügyi fejezet egyik alfejezetében megjelenik néhány környezeti hatásvizsgálati elem, azonban azok kizárólag energetikai kérdésekre szorítkoznak.

Ugyanerről általánosságban

- A kodifikációs folyamatok során rendszeresen tapasztaltuk, miszerint a jogalkotó megállapítja ugyan, hogy a bevezetni tervezett rendelkezéseknek várhatóan jelentős környezeti hatásai lesznek, azonban nem fejt ki annak tartalmát, összefüggéseit, illetve csökkentésének vagy megszüntetésének módját, azaz a tényleges vizsgálat, illetve annak során a következtetések levonása elmarad. Ezen túlmenően vannak olyan szabályozási tárgykörök, amelyek önállóan is stratégiai környezeti vizsgálat kötelesek, azonban ezt az eljárást sok esetben a jogalkotó nem folytatja le, környezeti vizsgálati dokumentációt nem készít a stratégiához vagy jogszabálytervezethez, holott alapjogi szempontból a stratégiai környezeti vizsgálat az Alaptörvény P) cikke szerint kiemelkedően fontos a jövő nemzedékek számára is megőrzendő és a nemzet közös örökségét érintő szabályozási tárgyak esetében.

KHV és társai

- **10.1. A szerzők által áttekintett dokumentumok (1. melléklet)**

Göd Samsung Akkumulátor gyártás IV. ütem Előzetes vizsgálat EV
Nincs jelentős környezeti hatás

Göd Samsung Akkumulátor gyártás V. ütem Előzetes vizsgálat EV
Nincs jelentős környezeti hatás

Ivánca SK Akkumulátor gyártás Előzetes vizsgálat EV
Nincs jelentős környezeti hatás

Bátöny-terenyé SunGeel Akkumulátor-hulladék feldolgozás Előzetes vizsgálat EV

Nincs jelentős környezeti hatás

Fót BYD Electric Akkumulátor alkatrész gyártás Előzetes vizsgálat EV
Nincs jelentős környezeti hatás

A Li-ion alapú akkumulátor, illetve akkumulátor részegység gyártás környezetvédelmi hatósági engedélyezésének környezetvédelmi alapkövetelményei - Szakmai segédlet környezetvédelmi szakértők, illetve hatósági eljárási szereplők részére Magyar Mérnöki Kamara, Környezetvédelmi Tagozat, 2023. október

A klímavédelemről szóló 2020. évi XLIV törvény - amicus curiae

- A Klímatörvény elleni utólagos normakontroll indítvány a testi és lelki egészséghez való jogon (XX. cikk), az egészséges környezethez való jogon (XXI. cikk), valamint az Alaptörvény P) cikkén alapult. A beadványozók alapjogilag aggályosnak tartották, hogy a Klímatörvény 3. §-a a kibocsátáscsökkentés terén mindössze azt a konkrét vállalást tartalmazza, hogy hazánkban az üvegházhatású gázok kibocsátását legalább 40%-kal csökkenti kell 2030-ig az 1990. évhez képest, míg az ezt követő időszakra vonatkozó konkrét célt pedig csak annyiban határozza meg, hogy – az Európai Unió hosszabb távú klímapolitikai célkitűzésével összhangban – 2050-re előíranyozza a klímasemlegesség, azaz a még fennmaradó hazai kibocsátás és ezen gázok elnyelése egyensúlyának elérését. Emellett Az e két, nemzeti szinten teljesítendő cél eléréséhez kapcsolódó konkrét részcélokat, illetve intézkedéseket azonban a Klímatörvény nem tartalmaz, és ilyenek megalkotására a Kormányt sem kötelezi.
- Jelen formájában **nem teljesíti megfelelően** az államnak az Alaptörvény XXI. cikkéből eredő intézményvédelmi kötelezettségét, az állam Alaptörvény P) cikkéből származó bizalmi vagyonkezelői kötelezettségét sem érvényesíti megfelelően, valamint nem áll összhangban a távlatos tervezés, az elővigyázatosság és a jövő nemzedékek érdekeinek egyenlő figyelembevétele követelményével.

- A 2030. évre kitűzött jelenlegi köztes kibocsátáscsökkentési cél szinte már a Klímatörvény elfogadásának évben teljesült, érdemi erőfeszítést valójában nem követel meg a jelen nemzedékektől rövidtávon. Mindez pedig felveti a nemzedékek közötti igazságosság kérdését, ... a nettó zéró cél csak akkor lesz teljesíthető 2050-re, ha a jövő nemzedékek – a mai gyermekek és fiatalok – 2030 és 2050 között az eddigieknél sokkal radikálisabb intézkedéseket hoznak a szinte azonnali dekarbonizáció érdekében.
- Neubauer ügy: Egy ilyen „vészfékezésszerű”, jelentős társadalmi életmódváltás az egyének jövőbeli döntési lehetőségeit súlyosan korlátozná, és alapvető hatással lehet a jövőben az egyéni életmód meghatározásának lehetőségére.
- A Klímatörvény megléte önmagában fontos alkotmányos garanciális értékkel bír, hiszen az éghajlatváltozás szinte minden alkotmányos alapjog gyakorlására hatással bírhat. A XXI. cikk alapján az államot terhelő intézményvédelmi kötelezettség folytán a jogalkotónak olyan eljárási és szervezeti garanciákat kell nyújtania, amelyek biztosítják, hogy az alapjogok védelméhez szükséges anyagi jogi célokat és szabályokat az állam valóban végre is hajtja és hajtja. A törvény az intézkedések valamilyen minimumának felsorolása helyett inkább a kormánynak szóló általános keretfelhatalmazásokat fogalmazott meg.
- A Klímatörvény tehát csak akkor tudná betölteni valódi funkcióját, valamint az alapjogok tiszteletben tartását, ha a jogalkotó a 2030-ig, rövidtávra kitűzött célban sokkal érdemibb kibocsátáscsökkentést írna elő, illetve mindezekhez kapcsolódóan megfogalmazná a végrehajtás feltételeinek, követelményeinek kereteit is.

Kiemelünk ..., kiemelünk ...

Építésügyi módosítások

- Az építésügyi kiemelések lehetősége kapcsán írtam: „egyfelől a döntéshozatali szint távolítása a helyi szinttől, másrészt az egyedi döntés jogszabályi formája a társadalmi részvétellel kapcsolatos komoly problémát vet fel, mindezen esetekben ugyanis a kiemelés folytán úgy a területhasználat kijelölése, mint az egyedi beruházás engedélyezése során előfordulhat – erre vonatkozó eljárási garancia hiányában – az érintett lakosság bevonásának elmaradása, ami súlyosan környezetkonfliktusos helyzetekhez vezet a gyakorlatban, ráadásul jellemzően a beruházás megvalósításának már előrehaladott állapotában, visszafordíthatatlan vagy nehezen visszafordítható folyamatokban.”
- Az épített környezetet és a kulturális örökség védelmét érintő említett jelentős törvényalkotásokban egyes formai, de a jövő nemzedékek érdekvédelme szempontjából garanciális eljárási követelmények teljesítése – így különösen a környezetvédelmi törvény alapján kötelező stratégiai környezeti vizsgálat lefolytatása és a sajátos vizsgálati elemzés elkészítése – elmaradt. A szószóló igyekszik minden esetben felhívni a jogalkotó figyelmét arra, hogy a hatások felmérése az érdemi tájékoztatáshoz és a felelős döntéshozatalhoz is elengedhetetlen.

Kutat fúrunk

- 2018 – kútfúrás Vgtv. módosítás, AB hatályon kívül helyezi.
- 2023 – ugyanaz, ismét, átmegy, engedély és bejelentés nélkül (hab a tortán az, mi minősül meglévő kútnak...)

„[...] Az engedélyezési rendszer vízkészlet-gazdálkodásban betöltött szerepéből következően pedig az egyes kutakra vonatkozó előzetes engedélyezési kötelezettség előírása nem tekinthető felesleges adminisztratív tehernek, hiszen az engedélyezési rendszer lényegében az egyetlen lehetséges jogi megoldás arra, hogy az állam biztosítsa a felszín alatti vizek mennyiségi és minőségi védelmét.” (13/2018. (IX. 4.) Indokolás [66])

„Tekintettel arra, hogy a felszín alatti vizek korlátozottan megújuló erőforrásnak tekinthetők, ezért azok használata során nem lehet eltekinteni a megújulási képességük mértékétől. Abban az esetben azonban, ha engedély és bejelentés nélkül létesíthetők a felszín alatti vízkészleteket használó vízellátási létesítmények, **a hatóságok nem lesznek abban a helyzetben, hogy megítéljék** a még le nem kötött vízkészlet mennyiségét és ezáltal az egyes további engedélyek teljesíthetőségét. Szélsőséges esetben pedig a jelentős engedély és bejelentés nélküli tevékenység akár azt is eredményezheti, hogy a vízkészlet túlhasználatára tekintettel az engedéllyel rendelkező vízhasználók tevékenységét kell korlátozni a be nem jelentett vízhasználatok miatt, melyre különösen a Vgtv. 15. § (5) és (6) bekezdései adnak lehetőséget. (13/2018. (IX. 4.) Indokolás [70])

Veszélyhelyzeti jogalkotás és a jövő nemzedékek (figyelemfelhívás 2023.02.)

A veszélyhelyzeti jogalkotások már a címükben hangsúlyozzák saját **átmeneti, ideiglenes** mivoltukat – ezt bizonyítja ez a fordulat: „... a szabályoknak veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról” –, de kiváltképpen az Alaptörvény 53. § (5) bekezdése: „A Kormány által különleges jogrend idején a különleges jogrendre vonatkozó szabályok szerint alkotott rendelet a különleges jogrend megszűnésekor hatályát veszti.” Válságkezelésről van szó ebben a körben, ... mintegy azt is indukálják, hogy ennek alapján aligha generálhatóak inkább hosszú távon és kevésbé aktuálisan érzékelhető hatásokat.

Az Alaptörvény 51. cikke szerinti veszélyhelyzet: „(1) A Kormány szomszédos országban fennálló fegyveres konfliktus, háborús helyzet vagy humanitárius katasztrófa, továbbá az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető súlyos esemény – különösen elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség – esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdethet ki.”

53. cikkben szabályozott különleges jogrend felhatalmazása: „(1) A Kormány különleges jogrendben rendeletet alkothat, amellyel – sarkalatos törvényben meghatározottak szerint – egyes törvények alkalmazását felfüggesztheti, törvényi rendelkezésektől eltérhet, valamint egyéb rendkívüli intézkedéseket hozhat.”

A 2021. évi XCIII. törvény adja meg a veszélyhelyzeti intézkedésekre vonatkozó alapokat. Különösen figyelmet érdemel a törvény 80. § (4) bekezdése, amely egyértelművé teszi a különleges intézkedésekkel járó felhatalmazás korlátait: „A Kormány az (1) bekezdés a) pontja szerinti esetben az (1) bekezdés szerinti hatáskörét – a (3) bekezdésben foglaltak sérelme nélkül – kizárólag olyan intézkedések bevezetésével összefüggésben gyakorolhatja, amelyek az azonnali reagálás érdekében, a kezelendő fenyegetéshez igazodó mértékben szükségesek és arányosak.” Ugyancsak követelmény az indokoltság folyamatos felülvizsgálata, illetve a veszélyhelyzet megszűnését követően a már indokolatlanná váló szabályok hatályon kívül helyezése, sőt erre valójában nincs is szükség, hiszen automatikus a hatályon kívül helyezés.

Szemponatok:

Visszalépés tilalma

Szükségesség-arányosság

Meglőzés-elővigyázatosság

Távlatos gondolkodás, tervezés

A jövő nemzedékek érdekeinek védelme ezzel szemben hangsúlyozottan távlatos, hosszú távú gondolkodást és gondoskodást igényel, merőben eltérő hangsúlyokkal, mint a – remélhetően rövid távon értelmezhető – veszélyhelyzeti eljárások.

A kétféle generációs érdek között **rövid távon lehet érdekkülönbség**, de hosszabb távon ez elképzelhetetlen, lévén mindkettő az emberi méltóság kifejeződése, mégha eltérő síkon is.

Nem létezhet tehát valós eltérés, különbség az érdekek és értékek között, amint ezt az Alaptörvény Nemzeti Hitvallása hazánkra nézve – nemzetközi szinten is egyedülálló módon, rendkívül észszerűen és világosan – külön is kiemelte: „Felelősséget viselünk utódainkért, ezért anyagi, szellemi és természeti erőforrásaink gondos használatával védelmezzük az utánunk jövő nemzedékek életfeltételeit.” Majd később: „Alaptörvényünk jogrendünk alapja, szövetség a múlt, a jelen és a jövő magyarjai között. Élő keret, amely kifejezi a nemzet akaratát, azt a formát, amelyben élni szeretnénk.” Ez a felelősség, ez a szövetség pedig egymás kölcsönös tiszteletén és érdekei elfogadásán alapulhat csak.

És a veszélyhelyzeti példák

- **287/2022. (VIII. 4.) Korm. Rendelet a veszélyhelyzet ideje alatt a tűzifaigények biztosításához szükséges eltérő szabályok alkalmazásáról**

1. § (1) Fakitermelés tilalmi időszakára vonatkozóan jogszabályban vagy hatósági döntésben megállapított korlátozást nem kell alkalmazni.

(2) Védett természeti területen

- a) idegenhonos fafajokból álló állomány kitermelése után az erdő felújítása során - a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (a továbbiakban: Tvt.) 33. § (3) bekezdésében foglaltaktól eltérően - nem szükséges fafajcserés szerkezetváltást végezni, és az erdőfelújítás természetes úton is elvégezhető;
- b) őshonos fafajokból álló és sarjeredetű természetes felújulásra képes erdőállomány véghasználatára az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény (a továbbiakban: Evt.) 10. § (2) bekezdésében és a Tvt. 33. § (5) bekezdésében foglalt korlátozásoktól mentesen végezhető.

- **627/2022. (XII. 30.) Korm. Rendelet a nemzetgazdaság részére ásványi-nyersanyagellátás biztosítása érdekében egyes törvényi és kormányrendeleti szabályoknak veszélyhelyzet ideje alatt történő eltérő alkalmazásáról**

1. § (2) Az ökológiai hálózat ökológiai folyosójának övezetében külfejtéses művelésű bányatelek létesítése, a meglévő külfejtéses művelésű bányatelek horizontális bővítése a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló kormányrendelet szerinti hatásvizsgálat alapján lehetséges. A meglévő külfejtéses művelésű bányatelek horizontális bővítésével a bányatelek eredeti mérete (felszíni vetülete) nem változhat.

2. § A veszélyhelyzet ideje alatt az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 10/A. § (1) és (2) bekezdését azzal az eltéréssel kell alkalmazni, hogy kiemelt fontosságú közérdeknek minősül az ország energiaellátásának biztosítása az olyan terv vagy beruházás esetén, amely a mélyműveléses bányászattal kitermelhető ásványvagyron vagy más energiahordozó, továbbá geotermikus energia kutatására vagy kitermelésére vonatkozik.

- **146/2023. (IV. 27.) Korm. Rendelet a veszélyhelyzet ideje alatt egyes szervezetek működésére vonatkozó, továbbá egyes közigazgatási eljárási szabályok megállapításáról**

2. § A településtervek tartalmáról, elkészítésének és elfogadásának rendjéről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló kormányrendeletben meghatározott tájékoztatás, véleménynyilvánítás és egyeztetés elektronikus úton is lefolytatható.

3. § (1) A közigazgatási hatósági eljárásban közmeghallgatás az érintettek személyes megjelenése nélkül, az e rendeletben foglaltak szerint is megtartható.

(2) Az eljáró hatóság, a jogszabályban közmeghallgatás megtartására kijelölt szerv (a továbbiakban együtt: eljáró hatóság) a honlapján közzéteszi mindazon információkat - így különösen iratokat, kép- és hangfelvételeket, internetes hivatkozásokat -, amelyek az érintettek közmeghallgatásban való részvétele szempontjából lényegesek.

- **432/2023. (IX. 21.) Korm. rendelet a környezetvédelmi hatósági szerződésről**

1. § (1) Az Ukrajna területén fennálló fegyveres konfliktusra, illetve humanitárius katasztrófára tekintettel, valamint ezek magyarországi következményeinek az elhárítása és kezelése érdekében veszélyhelyzet kihirdetéséről és egyes veszélyhelyzeti szabályokról szóló 424/2022. (X. 28.) Korm. rendelet szerinti veszélyhelyzet ideje alatt a környezetvédelmi hatóság az ügyféllel a jogsértés megszüntetése érdekében határozathozatal helyett környezetvédelmi hatósági szerződést köthet. A környezetvédelmi hatósági szerződésben az ügyfél vállalja, hogy felhagy a jogsértő magatartással, és magatartását a környezetvédelmi hatósági szerződésben meghatározott módon hozza összhangba a környezetvédelmi jogszabályokkal, valamint a környezetvédelmi hatóság által kiadott engedély előírásaival.

(2) Nincs helye a környezeti hatásvizsgálati és az egységes környezethasználati engedélyezési eljárásról szóló 314/2005. (XII. 25.) Korm. rendelet 26. §-a és a levegő védelméről szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet 34. § (1) bekezdése és 35. § (1) bekezdése szerinti jogkövetkezmény alkalmazásának a környezetvédelmi hatósággal környezetvédelmi hatósági szerződést kötő ügyféllel szemben a szerződésben megállapított teljesítési határidőn belül azon jogsértés miatt, amelynek megszüntetése érdekében a szerződés megkötésére sor került.

Az elvárások

- Már az első AB határozat (28/1994. (V.20.) AB hat.) kiemelte az állam **intézményvédelmi kötelezettségét**: “3. A környezetvédelemhez való jog mindezekkel szemben elsősorban önállósult és önmagában vett intézményvédelem, azaz olyan sajátos alapjog, amelynek az objektív, intézményvédelmi oldala túlnyomó és meghatározó. A környezethez való jog az állam környezetvédelemre vonatkozó kötelességei teljesítésének garanciáit emeli az alapjogok szintjére, beleértve a környezet elért védelme korlátozhatóságának feltételeit is.” Ez egyben az állami kötelezettségekre is utal.
- Az intézményvédelmi kötelezettség a későbbi AB határozatokban is visszaköszön, l. pl. „A környezetvédelmi tárgyú jogalkotási kötelezettséggel kapcsolatosan pedig az Alkotmánybíróság már korábban is rámutatott, hogy „mindazokat a feladatokat, amelyeket másutt alanyi jogok védelmével teljesíti az állam, itt **törvényi és szervezeti garanciák** nyújtásával kell ellátnia” [28/1994. (V. 20.) AB határozat, ABH, 1994, 134, 138.]. ....”

Elvárások 2

- 28/2017. (X. 25.) AB határozatában meghatározza a kötelezettségek súlypontjait is: „[30] ... Miközben azonban a környezet védelmének kötelezettsége egyaránt terheli a tág értelemben vett államot és a természetes és jogi személyeket, ez a kötelezettség természetesen nem lehet teljesen azonos az egyes jogalanyok vonatkozásában. Miközben a természetes és jogi személyektől a hatályos jogszabályi előírások ismeretén és betartásán túlmenően általános jelleggel és kikényszeríthető módon nem várható el, hogy magatartásukat valamely, a jogalkotó által nem konkretizált, absztrakt célhoz igazítsák, addig **az állam oldaláról az is elvárható, hogy egyértelműen meghatározza mindazon jogi kötelezettségeket**, melyeket mind az államnak, mind pedig a magánfeleknek be kell tartaniuk, egyebek között annak érdekében, hogy az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésében nevesített értékek hatékony védelme érvényesüljön {Indokolás [30]}.”

Elvárások 3

- 2018 **kútfúrás amicus**: „Az Alkotmánybíróság 16/2015. (VI. 5.) AB határozatában az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésének értelmezésekor az államot és állampolgárokat terhelő hármas kötelezettség – 1. védelem, 2. fenntartás; 3. jövő nemzedékek számára való megőrzés – megállapítása mellett kiemelte, hogy „[a]z állami kötelezettség [...] önálló szabályozást nyert és hangsúlyt kapott az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdésében.” E hármas kötelezettségnek az állam közhatalmi és tulajdonosi minőségében is köteles megfelelni. Mivel a jelentős felszíni víztestek, valamint a felszín alatti vízkincs egésze **kizárólagos állami tulajdonban** állnak, ezért az államot a P) cikk (1) bekezdésből fakadó kötelezettség tulajdonosi minőségében is egyértelműen terheli. Ekképpen **az állam felelőssége a társadalom felé – ideértve a jövő nemzedékek tagjait is – kettős tartalmat hordoz**, egyrészt az Alaptörvény által biztosított jogok védelmezője, másrészt tulajdonos, illetve még pontosabban, **a nemzet közös örökségét képező közjavak kezelője**. A kettős minőség az állammal szemben azt az Alaptörvényből fakadó elvárást alapozza meg, hogy közhatalmi jogosítványainak gyakorlásán, így a jogalkotáson keresztül úgy teremtsen meg a P) cikk (1) bekezdésből fakadó hármas kötelezettség teljesítésének feltételeit, hogy közben ne lehetetlenítse el a tulajdonosi mivoltából eredő követelményeknek való megfelelést. [...] A tulajdonos állam P) cikkből fakadó hármas kötelezettségének tartalmát erősíti, illetve a nemzeti vagyon tekintetében mintegy kibontja az Alaptörvény 38. cikke.”

Elvárások 4

3223/2017. (IX. 25.) AB határozat

- „[28] A visszalépés tilalma egyaránt vonatkozik a környezet és természet védelmére vonatkozó anyagi jogi, eljárásjogi és szervezeti szabályozásra, hiszen ezek együttesen biztosíthatják csak az elv maradéktalan, az Alaptörvényből következő érvényesülését. ... Ahhoz, hogy a visszalépés tilalma maradéktalanul érvényesülhessen, éppen ezért elengedhetetlen egy olyan jogalkotói és jogalkalmazói szemléletmód, mely a rövid távú, gyakran gazdasági szempontú megközelítéssel szemben az érintett életviszonyok sajátosságaiból következő **hosszabb távú, gyakran kormányzati ciklusokon is átívelő, folyamatos kodifikációs és tervező tevékenységet** érvényesíti. ... az megfelel az alapvető jogok korlátozásával szemben támasztott szükségességi-arányossági tesztnek ...”

Elvárások 5

14/2020. (VII. 6.) AB határozat

[37] Az **elővigyázatosság és a megelőzés** közvetlenül az Alaptörvény P) cikk (1) bekezdéséből, illetőleg XXI. Cikk (1) bekezdéséből fakadó elveiből következő módon az államnak kell biztosítania azt, hogy a környezet állapotának romlása egy adott intézkedés következményeként ne következzen be {27/2017. (X. 25.) AB határozat, Indokolás [49]}. Ebből következő módon **a jogalkotónak kell azt igazolnia, hogy valamely tervezett szabályozás nem valósít meg visszalépést**, és ezáltal nem okoz adott esetben akár visszafordíthatatlan károkozást, illetőleg nem teremti meg egy ilyen károkozás elvi lehetőségét sem {13/2018. (IX. 4.) AB határozat, Indokolás [62]}. Mindez azt jelenti, hogy az elővigyázatosság, illetőleg a megelőzés elvéből következő módon a P) cikk (1) bekezdése, illetőleg a XXI. cikk (1) bekezdése sérelmének megállapításához nem szükséges a környezet állapotának tényleges romlása, hanem már az állapotromlás kockázata (illetőleg az állapotromlás kockázatának felmérésére vonatkozó kötelezettség elmulasztása vagy figyelmen kívül hagyása) is megalapozza az alaptörvényellenesség megállapítását {16/2015. (VI. 5.) AB határozat, Indokolás [110]}. Az elővigyázatosság elvének alkotmányjogi jelentőségét és figyelembe vehetőségét az Alkotmánybíróság legutóbb a 3/2020. (I. 3.) AB határozatában erősítette meg (lásd különösen az Indokolás [52] bekezdését).”